

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РОЗВИТКУ М'ЯСНОГО Й М'ЯСО-ВОВНОВОГО ВІВЧАРСТВА В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Вівчарство — єдина й унікальна галузь тваринництва, яка постачає народному господарству незамінну різноманітну продукцію з цілющими властивостями: дієтичну ягнятину, молоко, делікатесні сири та бринзу, а також вовну, овчини, смужки та шкіри. Вироби з них щодо гігієнічних властивостей не мають аналогів. М'ясо ягнят містить речовини, які запобігають захворюванню на рак, тому ягнятина рекомендується для вживання як природний бальзам від цієї хвороби [1].

Популярність овчого м'яса в світі постійно зростає, і зараз виробництво на душу населення, наприклад, в Новій Зеландії становить 30,5 кг, Австралії — 20, Греції — 14 кг, тоді як в Україні лише 38 г. Особливим попитом у світі користується молочна ягнятина (м'ясо ягнят у віці 1-4 міс.) та делікатесна ягнятина (ягнята у віці 5-7 міс.) [2].

Практика показує, що на сьогодні вітчизняне племінне вівчарство, перебуваючи у кризовому економічному стані, не втратило свої продуктивні цінності, а навіть перевищило їх порівняно зі стандартами завдяки високому науковому забезпеченню селекції. Прикладом цьому послуговують такі вітчизняні породи та типи, як гірськокарпатська, таврійський тип асканійської тонкорунної породи, де настриги вовни та жива маса овець перевищують стандарти відповідно на 13,9-37,7%. Новостворена асканійська м'ясо-вовнова порода овець з кросбредною вовною (в складі 5 типів) не має аналогів у світі за живою масою, настригами та якістю вовни [3].

Сьогодні поголів'я овець в Україні розміщено в основному в населення — близько 80%, у сільгосп-підприємствах (державних, кооперативах та фермерських господарствах) знаходиться тільки 20% від загальної кількості. Фермери у всіх природно-економічних зонах використовують і високо цінять овець української селекції, проте дані вівчарських господарств показують, що за останні роки рівень собівартості продукції вівчарства має тенденцію до підвищення і стримує розвиток галузі. Так, в середньому на Україні витрати на утримання однієї вівці складають 183,8 грн., собівартість 1 ц вовни становить 2194,6 грн., 1 ц приросту живої маси — 931,0 грн. Основний вплив на збільшення витрат спричиняє подорожчання кормів

через інфляцію та підвищення вартості паливно-мастильних матеріалів, низька питома вага зелених кормів в структурі річного раціону овець, витрати на заготівлю, переробку і транспортування кормів до місць їх згодовування.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка шляхів конкурентного розвитку галузі вівчарства на основі самоокупності вкладених коштів у розвиток вітчизняного м'ясного та м'ясо-вовнового вівчарства.

Об'єктами дослідження постати вівчарські ферми Херсонської області різних форм власності. Інформаційною базою слугували селекційні досягнення відділу напівтонкорунного вівчарства ІТСП «Асканія-Нова», нормативні акти Уряду України, офіційні статистичні матеріали, первинна документація сільськогосподарських підприємств. У процесі досліджень використані такі методи: статистико-економічний, розрахунково-конструктивний, балансових ув'язок, вивчення попиту і пропозицій на вівчарську продукцію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Моніторинг ситуації на ринку в період 1990 — 2008 рр. свідчить про зниження попиту на вовну і заміну її штучною вовною, яка виготовляється промисловістю із акрилових волокон. Кризовий стан вівчарства робить галузь у ринкових умовах інвестиційно непривабливою. Саме відсутність попиту на вівчарську продукцію призвела до скорочення поголів'я овець з 8418,7 тис. голів (1990 рік) до 1033,8 тис. голів (2008 рік), тобто майже в 8 разів.

Товаровиробники ж чітко усвідомили, що виробляти потрібно те, що можна вигідно продати. У зв'язку з цим ліквідація галузі вівчарства, як збиткової в ринкових умовах, цілком вірогідна. Тому без науково обґрунтованого корегування спеціалізації в напрямку виробництва продукції, вирішити проблему виходу вівчарства з кризового стану неможливо. Концепція розвитку вівчарства на перспективу направляє селекціонерів країни на створення вівці з комплексною продуктивністю м'ясного та м'ясо-вовнового напрямку. Орієнтація тільки на продукування та реалізацію вовни при конкуренції з боку виробництва штучного волокна, призводить до збитковості галузі.

Водночас реалізація «вовна + м'ясо» забезпечує

Таблиця 1

Ефективність виробництва продукції від асканійської м'ясної породи овець
з кросбредною вівною в ринкових умовах

Посліди	Ціна та середня продук- ції, грн.	Вівна		Вівна + а/со		Основна продукція + добіла м'ясо		Основна продукція + добіла овець + вівна продукція	
		Кількість продукції	Сума, грн	Кількість продукції	Сума, грн	Кількість продукції	Сума, грн	Кількість продукції	Сума, грн
Г	2	3	4	3	4	3	4	3	4
Вівна в м'ясо	30	2	40	2	58	2	58	2	58
М'ясо, кг	11	.	.	5	68	3	40	3	40
М'ясо, кг	10	.	.	11	118	11	118	11	118
Добіла	8	.	.	11	68	11	68	11	68
М'ясо, кг	6	.	.	30	138	20	130	30	130
Вівна, кг	1	.	.	.	.	8	56	8	56
Овеча	18	.	.	.	.	.	.	1	18
Товарні вівни:	3	.	.	.	.	.	.	1	3
(овца)	3	.	.	.	.	.	.	1	3
Вівна, овець	5	.	.	.	.	.	.	1	5
(овца)									
Вівна на успішності овець			163		183		183		183
івни, грн.			-115		+243		+304		+317
Продукція (івна)			.		+113,9		+164,3		+178,7
Рентабельність, %			.						

Виробничо-фінансові результати від впровадження інвестиційного проекту щодо створення м'ясної породи овець з кросбредною вовною

	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
<i>I</i>	2	3	4	5	6
1. Інвестиційні вкладення, тис. грн.	6000				
Залишок непогашених інвестиційних вкладень, тис. грн.	5662	5149	4379	2994	
2. Виробництво продукції м'ясного вівчарства					
Поголів'я: овець	1000	2000	3000	4000	5000
в т.ч. вівцематок	800	1000	1500	2000	2500
3. Витрати на утримання поголів'я, тис. грн.	183	366	549	732	915
4. Реалізація продукції:					
а) м'ясо, ц	200	500	750	1000	1250
виручка, тис. грн.	151	378	567	756	945
б) вовна, ц	40	80	120	160	200
виручка, тис. грн.	40	80	120	160	200
в) бринза, ц	15	30	45	60	75
виручка, тис. грн.	10	21	32	42	53
г) племінний молодняк, гол.	-	-	-	63	200
виручка, тис. грн.	-	-	-	359	1141
5. Всього виручено, тис. грн.	201	479	719	1317	2909
6. Чистий прибуток, тис. грн.	+18	+113	+170	+585	+1994
7. Державна підтримка (400 грн. на одну вівцематку)	320	400	600	800	1000
8. Погашення інвестицій у створення м'ясної породи овець з кросбредною вовною, тис. грн.	338	513	770	1385	2994

прибуток в розрахунку на одну вівцематку до 67 грн. при рентабельності +36,6%. Доїння овець і переробка молока на сири і бринзу з наступною реалізацією «вовни + м'яса + бринзи» на ринку дає можливість підняти суму одержаного прибутку до 123 грн. або ж рентабельності +67,2%. Після забою молодняку овець одержується й реалізується побічна продукція, яка збільшує суму прибутку в розрахунку на одну вівцю до 149 грн. при рентабельності +81,4%.

Саме зміна орієнтації вівчарства на виробництво м'яса (молочної і дієтичної ягнятини та баранини) як основної продукції, сирів та бринзи як додаткової продукції, а вовни як побічної продукції робить галузь конкурентоздатною [4].

Селекції овець на виробництво молочної та делікатесної ягнятини й ягнятини від молодняку у віці 9 — 10 місяців в нашій країні майже не приділялось уваги. Проте за кордоном існує великий попит на

м'ясо ягнят саме цих асортиментів, за яке оплачується валютою. Тому науковою програмою інституту тваринництва степових районів «Асканія-Нова» передбачено створення м'ясної породи овець, яка відповідає попиту населення й вимогам європейського ринку споживання м'яса овець. Продуктивні якості та прогнозована економічна ефективність в ринкових умовах м'ясної породи овець наведена в таблиці 1.

Як свідчать представлені дані, навіть при зниженні вовнової продуктивності на 43% (2 кг митого волокна проти 3,5 кг порівняно з м'ясо-вовною породою асканійської селекції) м'ясна порода овець уже при реалізації продукції «вовна + м'ясо» виводить рентабельність галузі вівчарства на рівень +133,9%, що в 3,7 рази ефективніше. Від реалізації «основна продукція + доїння овець» в розрахунку на одну вівцематку може бути одержано близько 301 грн. прибутку при рентабельності +164,5%.

Кінцевий варіант реалізації «основна продукція з доїнням овець + побічна продукція» гарантує рентабельність виробництва і реалізації продукції вівчарства на рівні +178,7%, що забезпечує власникам овець надходження додаткових прибутків і тим самим робить галузь вівчарства однаково привабливою для розведення як в громадському так і приватному секторах України. Мова йде про те, щоб товаровиробник вівчарської продукції за виручені кошти від реалізації власної продукції мав можливість відновити не тільки використані в процесі виробництва продукції ресурси, а й здійснювати розширене відтворення стада овець.

Збільшення виробництва ягнятину й баранини — це новий напрям розвитку вівчарства, який тісно пов'язаний із зміцненням кормової бази. Для вирішення цього питання необхідно:

- організувати інтенсивне польове кормовиробництво;
- випасати овець протягом всього вегетаційного періоду;
- забезпечити вівцепоголів'я концентратами та комбікормами;
- організувати прифермські сівозміни для випасання вівцематок з ягнятами.

Загальний кошторис витрат на проведення селекційно-господарських робіт зі створення м'ясної породи овець та ефективність її впровадження у вівчарській господарстві різних форм власності представлено в таблиці 2.

Наповнення кошторису інвестиційного проекту для створення асканійської м'ясної породи з кросбредною вовною буде проходити за рахунок реалізації вівчарської продукції та одержання чистого прибутку в сумі 2800 тис. грн. або 48% від загальної суми інвестицій на створення м'ясної породи та державної підтримки га-

лузі вівчарства в сумі 3120 тис. грн. або 52% від загальної суми вкладених коштів в створення породи.

Окупність вкладених коштів становить 5 років.

Висновки. На порядку денному в ринкових умовах стоїть питання удосконалення продуктивних якостей м'ясо-вовного вівчарства та створення м'ясної породи в напрямі підвищення плодючості вівцематок для збільшення м'ясного контингенту овець. Необхідно також приділяти увагу інтенсивному росту і розвитку ягнят поточного року з метою реалізації їх в рік народження.

Літератури

1. **Буклет:** Вівчарство — унікальна галузь. — ІТСП «Асканія-Нова» УААН. — Херсон: Копи-Центр, 2001. — С. 1 — 4.
2. **Туринський В. М.** Формирование конкурентоспособной отрасли овцеводства Украины в условиях рыночных отношений / В. М. Туринський // Вівчарство УААН. — К.: Аграрна наука, 1998. — Вип. 30. — С. 1044.
3. **Польская П. И.** Использование селекционных достижений в овцеводстве для формирования конкурентоспособной отрасли овцеводства / П. И. Польская // Вівчарство УААН. — К.: Аграрна наука, 1998. — Вип. 30. — С. 32 — 39.
4. **Жарук Л. В.** Методичні рекомендації з переведення вівчарства збиткового у прибуткове / Л. В. Жарук, Л. С. Шелест, В. В. Гуменюк, В. П. Терпай. — УААН, ІТСП «Асканія-Нова». — Львів: ІЗТЗР, 2007. — 38 с.

Шелест Л. С. Економічне обґрунтування розвитку м'ясного й м'ясо-вовного вівчарства в Україні

Розроблено механізм стабільного підвищення ефективності галузі вівчарства шляхом інтенсивного розвитку м'ясного й м'ясо-вовного вівчарства.

Ключові слова: вівчарство, спеціалізація, собівартість, ціна, прибуток, рентабельність.

Шелест Л. С. Экономическое обоснование развития мясного и мясо-шерстного овцеводства

Разработан механизм стабильного повышения эффективности отрасли овцеводства путем интенсивного развития мясного и мясо-шерстного овцеводства.

Ключевые слова: овцеводство, специализация, себестоимость, цена, прибыль, рентабельность.

Shelest L. S. Economical basing of development of meat and meat-wool sheep-breeding

Has been worked out the mechanism of a stable rise of the effectiveness of the sheep-breeding branch by intensive development of meat and meat-wool sheep-breeding.

Key words: sheep-breeding, specialization, prime cost, price, profit, profitability.